

"TAFAKKUR VA MAVJUDLIK : ODAMNING ICHKI OLAMI HAQIDA**Toshpulatov Jahongir Alijon o‘g‘li****Aliboyev Dilshod Davron o‘g‘li****GULISTON DAVLAT UNIVERSITETI**

Annotatsiya. *Ushbu maqolada inson tafakkuri va mavjudlik o‘rtasidagi falsafiy bog‘liqlik chuqur tahlil etiladi. Insonning ichki olami — orzulari, qo‘rquv va istaklari, ruhiy kechinmalari mavjudlikni qanday idrok etishini belgilab beradi. Tafakkur orqali inson o‘zini anglaydi, borliqni ma‘nolantiradi va uni o‘z ichki holatiga muvofiq talqin etadi. Maqolada tafakkurning ruhiy poklanishdagi o‘rni, zamonaviy insonning ichki bo‘shlig‘i, ma‘naviy uyg‘unlikka erishish yo‘llari falsafiy asosda yoritilgan. Tafakkur va mavjudlikning o‘zaro uyg‘unligi insonning ichki kamolot sari intilishi sifatida tushuntiriladi.*

Kalit so‘zlar. *tafakkur, mavjudlik, ichki olam, ong, ruhiy kechinma, falsafa, anglash, haqiqat, ma‘naviyat, o‘zlik.*

Annotation. *This article explores the philosophical connection between human thought and existence. It argues that an individual’s inner world—dreams, fears, desires, and emotional experiences—profoundly shapes their perception of existence. Through reflective thinking, one begins to understand themselves, interpret reality, and assign meaning to life. The article discusses the role of thought in spiritual cleansing, the crisis of inner emptiness in modern man, and the paths to achieving moral harmony. The harmony between thought and being is presented as a foundation for human spiritual development.*

Key words. *thought, existence, inner world, consciousness, emotion, philosophy, understanding, truth, spirituality, identity.*

Insoniyat yaralgan zamondan buyon borliq sirlarini anglashga, o‘zining bu olamdagi o‘rnini tushunishga harakat qilib kelmoqda. Tafakkur esa bu jarayonning asosi bo‘lib xizmat qiladi. Tafakkur — bu insonning ichki olamida kechadigan, borliq bilan to‘qnashganida yuzaga chiqadigan ruhiy-fikriy harakat bo‘lib, u orqali inson nafaqat atrof-muhitni, balki o‘zini ham anglaydi. Tafakkur mavjudlikni idrok etishning eng muhim vositasi sifatida inson ruhiyatining, ichki dunyosining ajralmas qismidir. Odam o‘z ichki olamiga yuzlanmagan, o‘z tafakkuri bilan mavjudlikni anglamagan ekan, u to‘laqonli yashamaydi, balki o‘z mohiyatini yo‘qotgan holatda, tashqi hodisalar ta’sirida yashovchi mavjudot sifatida qoladi.

Inson mavjudot sifatida ikki olam o‘rtasida — tashqi va ichki olamlar chegarasida mavjud. U nafaqat moddiy dunyoning bir parchasidir, balki uni o‘rab turgan ma’naviy, ruhiy, metafizik qatlamlar bilan bog‘langan mavjudlikdir. Inson tafakkuri bu chegaralarni o‘zaro bog‘laydi, ular orasida ma’naviy ko‘prik bo‘lib xizmat qiladi. Tafakkur faqat bilim olish, mulohaza yuritish vositasi emas; u — mavjudlikning sirlarini ochishga, haqiqatni topishga intiluvchi ichki kuch, ma’naviy harakatdir. Tafakkur orqali inson o‘zini borliqdagi yagona, betakror mavjudot sifatida anglaydi. Shu bois, tafakkurga sho‘ng‘igan inson o‘zining hayoti, qadri, maqsadi, borliq bilan bog‘liqligi haqida savollar qo‘yadi.

Bu savollar oddiy bilim bilan emas, balki ma’naviy-intellektual izlanishlar bilan o‘z javobini topadi. Tafakkur insonni hayotiy hodisalardan yuksaltirib, uni ma’naviy olamga olib chiqadi. Shu ma’noda, tafakkur bu — ichki sayohat, mavjudlikning ruhiy xaritasidir. Bu xarita har bir odam uchun har xil, har kimning o‘z yo‘li, o‘z izlanishi bor. Ichki olamga sayohat qilish — bu oson yo‘l emas. Chunki bu yo‘l shaxsiy muammolar, ichki ziddiyatlar, metafizik savollar va ko‘pincha javobsizliklar bilan to‘la. Ammo aynan shunday izlanishlar insonni ruhiy o‘sishga, o‘zligini anglashga olib boradi. Tafakkur insonni o‘zi bilan tanishtiradi.

Tashqi olam insonni chalg‘itadi, undagi rang-baranglik, shovqin-suron ichki sukunatni yo‘qotadi. Ichki olam esa sokin, ammo chuqur. U yerda haqiqat yashiringan. Tafakkur insonni bu haqiqat tomon yetaklaydi. Odam o‘z tafakkuri orqali mavjudlikning ma’nosini ochishga intiladi. U borliq nima ekanini, nega mavjud ekanini, o‘zining bu borliqdagi o‘rnini tushunishga harakat qiladi. Har bir inson uchun bu savollar o‘ziga xos tarzda javob topadi. Ba’zilar bu javobni din orqali, ba’zilar falsafa, ba’zilar san’at yoki ilm orqali izlaydi. Ammo yo‘l qanday bo‘lmasin, har bir izlanish markazida tafakkur turadi.

Insonning ichki olami bu — ko‘z bilan ko‘rilmaydigan, biroq chin haqiqat manbai bo‘lgan olamdir. Bu olamda his-tuyg‘ular, orzular, qo‘rquvlar, xotiralar va umidlar yashaydi. Bu olamni anglash, tartibga solish, unga ma’no berish — bu tafakkurning ishi. Ichki olamda kechayotgan har bir ruhiy holat mavjudlikni idrok qilishimizga ta’sir qiladi. Masalan, umidsizlikda borliq torayadi, nurini yo‘qotadi; shodlikda esa u kengayadi, yorqinlashadi. Bu holat tafakkur va mavjudlikning o‘zaro bevosita bog‘liqligini ko‘rsatadi.

Sharq mutafakkirlari — Al-Farobiy, Ibn Sino, Al-G‘azoliy, Bahouddin Naqshband kabi buyuk allomalar insonning ichki olami va tafakkurining o‘rni haqida chuqur fikr yuritganlar. Ular uchun tafakkur — bu ilohiy haqiqatga eltuvchi vosita, ruhiy poklanish yo‘lidir. G‘arb falsafasida ham bu mavzularga katta e’tibor qaratilgan. Ayniqsa, ekzistensialistlar — Martin Xaydegger, Jan-Pol Sartr, Karl Yaspers tafakkur va mavjudlik o‘rtasidagi murakkablikni tahlil qilganlar. Ular uchun inson bu olamda “otilgan” mavjudot bo‘lib, u mavjudlikka ma’no berish uchun tafakkur qiladi.

Bugungi zamonda esa inson tafakkuri yangi sinovlarga duch kelmoqda. Texnologiyalar, sun'iy intellekt, raqamli borliq inson tafakkurining yangi qirralarini ochmoqda. Ammo bu bilan birga ichki olamning silliqanishi, sukunatning yo'qolishi, ruhiy yolg'izlik kabi muammolar ham paydo bo'lmoqda. Shu bois, zamonaviy odam uchun ichki olamni saqlab qolish, tafakkur orqali o'zligini topish har qachongidan muhimroq. Tafakkur insonni o'z ichki olamiga qaytaradi, uni bu olamdagi mohiyatini anglashga undaydi. Bu esa — insonning haqiqiy ozodligiga eltuvchi yo'ldir.

Inson tafakkur qilgan sari u borliqning sirlari bilan to'qnashadi. Bu sirlar uni hayratga soladi, ba'zida qo'rqitadi, ba'zida esa ilhomlantiradi. Har bir savol — yangi izlanish, har bir izlanish — yangi anglashdir. Mavjudlik esa shu anglash jarayonida o'z ma'nosini ochadi. Inson mavjudlikka ma'no baxsh etadi, uni anglagan sari uni yaratadi. Demak, tafakkur nafaqat borliqni angelaydi, balki uni shakllantiradi ham. Shu bois, inson o'z tafakkurini qanday yo'naltirsa, u shunday borliq quradi. Ichki olamdagi muvozanat tashqi hayotga ham aks etadi. Ruhiy barqarorlik, ma'naviy tozalik — bu faqat tafakkur orqali erishiladigan yutuqlardir.

Xulosa qilib aytganda, tafakkur va mavjudlik o'rtasidagi bog'liqlik insonning ichki olamida mujassam bo'lgan eng nozik, eng chuqur jarayondir. Bu jarayon insonni o'ziga qaytaradi, uni anglashga, yuksalishga, haqiqatga yetaklaydi. Ichki olamni anglash — bu butun borliqni anglashning kalitidir. Tafakkur esa bu kalitni ochuvchi yagona vosita bo'lib qoladi. Inson tafakkur qila olganidayin mavjudlik unga sir emas. O'z tafakkuri bilan mavjudlikning chuqur qatlamlariga sho'ng'igan inson haqiqiy insondir. U har qanday tashqi hodisadan yuksak turadi, har qanday muhitda o'zligini saqlaydi. Zero, mavjudlik — bu tashqi narsa emas, balki insonning o'zida yashirin bo'lgan cheksiz olamdir.

Tafakkur — bu inson qalbida kechadigan sukutli dialogdir. U faqat tafakkur qilayotgan odamga ayon bo'lgan, ichki tinglovchisi faqat o'z ruhiy dunyosi bo'lgan yakkayu yagona jarayondir. Har qanday tashqi yutuq, jamiyatdagi rivojlanish, ilm-fanning taraqqiyoti — aslida inson tafakkurining bir ko'rinishidir. Ammo bu tafakkur doimo tashqi olamni anglashga emas, balki o'z ichki olamiga chuqurroq nigoh tashlash bilan ham bog'liq bo'lishi kerak. Chunki insonning haqiqiy rivoji uning ichki olamida ro'y beradi. Inson ichki dunyosi orqali borliq bilan bog'lanadi, u orqali hayotga ma'no beradi, mavjudlikni angelaydi.

Inson uchun mavjudlik doimo ikki qirrali bo'lgan: u bir tomondan unga berilgan haqiqat, ikkinchi tomondan esa — insonning bu haqiqatga munosabati. Mavjudlik har doim qandaydir obyektiv haqiqat sifatida mavjud bo'lsa-da, u faqat tafakkur orqali shaxsiylashtirilgan holda qabul qilinadi. Inson ichki olamining chuqurligi qanchalik keng bo'lsa, mavjudlik ham shuncha boyroq va murakkabroq ko'rinadi. Yuzaki fikrlovchi inson

uchun borliq soddadir, ammo chuqur tafakkur egasi uchun har bir narsa cheksiz mazmunga ega bo‘ladi.

Ichki olamda mavjud bo‘lgan jarayonlar ba‘zan ong osti bilan bog‘liq, ba‘zan esa ongli tarzda boshqariladi. Masalan, orzular, qo‘rquvlar, umidlar — bularning barchasi mavjudlikni idrok qilishimizga bevosita ta’sir qiladi. Agar inson ichki olamida dahshat hukm sursa, tashqi borliq unga dushman, begona, sovuq ko‘rinadi. Ammo agar ichki dunyoda sokinlik va muvozanat hukmron bo‘lsa, u holda tashqi borliq ham do‘stona va iliq tus oladi. Bu hodisa shuni ko‘rsatadiki, biz borliqni qanday idrok etayotgan bo‘lsak, bu asosan ichki olamimiz holatiga bog‘liq.

Odam o‘zini faqat jismoniy mavjudot deb bilsa, u mavjudlikning faqat yuzasini ko‘radi. Ammo inson o‘zini ruhiy mavjudot sifatida tan olganida, tafakkur darajasida mavjudlik sirlariga yaqinlashadi. Tafakkur insonni mutlaqlik, abadiylik, ilohiylik bilan bog‘laydi. Shu bois, ko‘plab mutafakkirlar tafakkurni ilohiy sovg‘a sifatida talqin qilganlar. Tafakkur — bu haqiqat bilan yuzma-yuz kelish, u bilan so‘zsiz muloqot qilish vositasidir. Tafakkur qilgan inson o‘z ichki haqiqatiga yaqinlashadi, o‘z mavjudligini shubha ostiga qo‘yadi, so‘ngra uni mustahkamlab, yangi bosqichga olib chiqadi.

Tafakkur — bu doimiy shakllanish, o‘zgarish, o‘z-o‘zini tanqid qilish, shubha ostiga olish va yangidan anglash jarayonidir. Bu jarayonda inson o‘zining fikrini doimo sinovdan o‘tkazadi, u orqali ruhiy o‘shishga erishadi. Har bir chuqur mulohaza — bu yangi bir haqiqat eshigini ochish demakdir. Har bir haqiqat esa — yangi bir savol tug‘diradi. Shu bois tafakkur hech qachon tugamaydi, u doimo harakatda bo‘ladi. Ichki olam esa bu harakat uchun cheksiz makondir.

Zamonaviy inson ko‘p hollarda tashqi olamga haddan tashqari bog‘lanib qolgan. Texnologik muhit, sun’iy muhitlar, raqamli realliklar inson tafakkurini sirtqi axborotlar bilan to‘ldirib, ichki sukutni yo‘qotmoqda. Inson o‘z ichki tovushini eshitmay qo‘ygan, u o‘zini tashqi obrazlar orqali tanitishga urinishda ichki mavjudligini boy bermoqda. Bu esa ichki bo‘shliq, ma’naviy g‘amginlik, ruhiy ajralishni keltirib chiqaradi. Shu bois, har bir inson uchun bugun tafakkurga qaytish, o‘z ichki olamiga yana bir bor qarash hayotiy zaruratga aylangan.

Tafakkur — bu ruhiy tozalanish vositasi. U orqali inson nafaqat borliqni anglaydi, balki o‘z xatolarini, zaifliklarini tan oladi, ularni yengishga harakat qiladi. Tafakkur bu — o‘zini o‘zgartirish vositasi. Ichki olamdagi tub burilishlar, yangilanishlar faqat chuqur tafakkur tufayligina yuz beradi. Hech bir tashqi zo‘ravonlik, majburlov ichki o‘zgarish berolmaydi. Faqat tafakkur, o‘z-o‘ziga savollar berish, o‘z mavjudligini shubha ostiga qo‘yish orqali inson haqiqiy yuksalishga erishadi.

Ba’zan inson ichki olamiga qarashdan qo‘rqadi. Chunki u yerda hali yechilmagan muammolar, sirli tuyg‘ular, tushunilmagan istaklar yashiringan bo‘ladi. Ammo tafakkur bu qorong‘ulikdan qo‘rqmaslik, uni yoritish demakdir. Tafakkur nuri orqali ichki olamda tartib o‘rnatiladi. Har bir inson bu jarayonda o‘z borligini yangi bir bosqichda anglaydi, hayotiga yangi ma’no baxsh etadi. Shu sababli tafakkur — bu borliq ichra o‘zlikni tiklash vositasi, uni ma’nolantirish harakatidir.

Haqiqiy tafakkur insonni tanho emas, balki bog‘langan mavjudot sifatida ko‘rsatadi. U o‘zini boshqalar bilan, atrof muhit bilan, tabiat va borliq bilan uzviy aloqada ko‘radi. Shunda mavjudlik yolg‘izlik emas, balki birlik holiga aylanadi. Ichki olamdagi uyg‘unlik insonni tashqi olamdagi ijtimoiy, ma’naviy uyg‘unlik sari yetaklaydi. Demak, ichki olamdagi harakat jamiyatdagi harakatni belgilaydi. Tafakkur qilgan inson — o‘ziga mas’ul, boshqalarga ham hurmat bilan qarovchi insondir.

Inson tafakkuri — bu vaqtni zabt etuvchi kuchdir. Tafakkur orqaligina inson o‘tmishga nazar soladi, hozirni anglaydi, kelajakni tasavvur qiladi. U vaqtning cheklanganligiga qaramay, o‘z ma’nosini abadiyat bilan bog‘laydi. Ichki olam esa — bu abadiyatga eltuvchi ruhiy yo‘ldir. Shu sababli tafakkur qilgan har bir inson, aslida, vaqtni yengadi, o‘z borlig‘i bilan vaqt chegarasidan tashqariga chiqadi. Bu — mutlaqlik sari intilishdir. Tafakkur — bu mutlaq haqiqatga yo‘l, uni anglashga doimiy harakatdir.

Xulosa qilib aytganda, inson tafakkur orqali o‘z mavjudligini anglaydi, uni ma’nolantiradi, yangilaydi va boyitadi. Ichki olam esa bu jarayon uchun eng muhim maydondir. Kimki o‘z ichki olamiga yuzlansa, u borliq bilan bo‘lgan chinakam munosabatni anglaydi. Tafakkur va mavjudlik bir-birini to‘ldiradi, ular ajralmas birlikda bo‘lganida, inson o‘zining haqiqiy mohiyatini topadi. Bu esa — insonning ma’naviy mukammallikka yo‘lidir.

Inson tafakkuri va mavjudlik o‘rtasidagi o‘zaro bog‘liqlik — bu insoniyatning eng chuqur falsafiy muammolaridan biridir. Tafakkur orqali inson o‘z “men”ini anglaydi, borliqni o‘z ichki olami prizmasidan idrok qiladi va unga ma’no baxsh etadi. Tafakkur bu — insonning ruhiy olamida kechadigan harakat, o‘z-o‘zini anglash va o‘z ustida ishlash jarayonidir. Mavjudlik esa, inson tafakkurining ichki aks-sadosi sifatida jonlanadi. Har bir insonning mavjudlikni qanday idrok etishi — uning ichki dunyosining darajasi va holatiga bevosita bog‘liqdir.

Zamonaviy texnologiyalar va tashqi shovqinlar fonida insonning ichki olami ko‘pincha chetga surilmoqda, natijada tafakkur o‘rni shablonlar, tayyor tasavvurlar egallamoqda. Shu bois, inson o‘z ichki olamiga qaytishi, u bilan muloqot qilishni o‘rganishi, mavjudlikni teran anglashga intilishi muhim falsafiy va ma’naviy vazifaga aylanmoqda.

Tafakkur va mavjudlik uyg‘unligiga erishgan inson — bu o‘zlikni anglagan, ruhiy barkamollik sari qadam qo‘ygan insondir.

Xulosa qilib aytganda, tafakkur insonni inson qiladi. Mavjudlikni anglash va unga ongli munosabatda bo‘lish faqat tafakkur orqali amalga oshadi. Shuning uchun ham, inson ichki olamining chuqur tahlili va ruhiy o‘rishga yo‘naltirilgan tafakkur madaniyatini shakllantirish bugungi davrda alohida ahamiyat kasb etadi.

Foydanilgan adabiyotlar.

1) Kudratov, D. (2023). ABOUT THE SHRINE OF KHOJAMUSKENT FATHER IN JIZZAH OASIS. *American Journal Of Social Sciences And Humanity Research*, 3(12), 73-78.

2) Қудратов, Д. (2022). IX-XIV АСРНИНГ ЎРТАЛАРИ ШАҲАРЛАРИНИНГ РИВОЖЛАНИШ ОМИЛЛАРИ. *RESEARCH AND EDUCATION*, 236.

3) Qudratov, D. (2021). PECULIARITIES OF THE FIRST URBANIZATION PROCESSES IN THE FERGANA VALLEY. *CURRENT RESEARCH JOURNAL OF HISTORY*, 2(12), 13-16.

4) Dilshod, A., Zilola, A., & Ismoil, R. (2025). YOZUV ISLOHOTI VA DINIY MEROSGA MUNOSABAT: INGLIZ OLIMLARINING YONDASHUVI. *YANGI O‘ZBEKISTON, YANGI TADQIQOTLAR JURNALI*, 2(9), 28-41.

5) Davron O‘g‘li, A. D. (2025). AFSHINLAR SULOLASINING TASHKIL TOPISHI VA FAOLIYATI. *INNOVATION IN THE MODERN EDUCATION SYSTEM*, 6(51), 600-605.

6) Dilshod, A., Zilola, A., & Ismoil, R. (2025). XX ASRNING 20-30 YILLARIDA INGLIZ MANBALARIDA O‘ZBEKISTON MADANIYATING ASOSIY YO‘NALISHLARI VA MUOMMALARI DAVR TARIXSHUNOSLIGIDA. *TA’LIM, TARBIYA VA INNOVATSIYALAR JURNALI*, 1(6), 90-101.

7) Dilshod, A., Zilola, A., & Ismoil, R. (2025). INGLIZ MANBALARIDA 1927–1938 YILLARDA O‘ZBEKISTON MADANIY MANZARALARI: REPORTAJLAR, JURNALLAR VA ARXIV HUJJATLARI TAHLILI. *YANGI O‘ZBEKISTON, YANGI TADQIQOTLAR JURNALI*, 2(9), 11-27.

8) Davron O‘g‘li, A. D. (2025). ILK O‘RTA ASRLAR DAVRI YOZMA VA ARXEOLGIK MANBALARIDA USTRUSHONA. *INNOVATION IN THE MODERN EDUCATION SYSTEM*, 6(51), 606-612.

9) Davron o‘g‘li, A. D. (2025). O‘RTA OSIYO KO‘CHMANCHI CHORVADORLARI TARIXINING O‘RGANILISHI. *YANGI O‘ZBEKISTON, YANGI TADQIQOTLAR JURNALI*, 2(8), 100-113.

10) Davron O‘g‘li, A. D. (2025). ILK O‘RTA ASRLARDA USTRUSHONADAGI SIYOSIY HOLAT. *INNOVATION IN THE MODERN EDUCATION SYSTEM*, 6(51), 613-619.

11)Dilshod, A., Abdumatov, A., & Ismoil, R. (2025). FORMATION AND DEVELOPMENT OF HISTORICAL GEOGRAPHY GULISTAN STATE UNIVERSITY. *TA'LIM, TARBIYA VA INNOVATSIYALAR JURNALI*, 1(6), 47-53.

12)Маматов, Ш. М., & Алибеков, У. Ю. (2019). Повышение благосостояния сельского населения Узбекистана в свете Стратегии действий. *Наука, техника и образование*, (5 (58)), 63-65.

13)Nematov, R. A., & Almanov's, Q. O. (2022). The role of historical sources in the study of the history of the turkish empire. *American Journal Of Social Sciences And Humanity Research*, 2(10), 25-31.

14)Неъматов, Р. (2023). Илк ўрта асрлар Хоразм тарихшунослигининг бугунги ҳолати. *История и культура центральной Азии*, 1(1), 122-125.

15)Неъматов, Р. (2023). Хоразм Африғийлар сулоласи–Турк хоқонлиги сиёсий алоқалари. *Journal of Fundamental Studies*, 1(7), 16-23.

16)Галиев, С., Абдуматов, А., & Неъматов, Р. (2025). ГЕРОИ-ТАТАРЫ УЗБЕКИСТАНА, УЧАСТВОВАВШИЕ ВО ВТОРОЙ МИРОВОЙ ВОЙНЕ. *Наука и инновации в системе образования*, 4(4), 35-39.

17)OBID, N., ULUGBEK, M., SHAROF, M., & RUSTAM, N. (2022). SOME CONSIDERATIONS OF THE COUNTRY LIFESTYLE DURING THE PERIOD OF PUBLIC COLLECTIVIZATION. *International Journal of Intellectual Cultural Heritage*, 2(1), 86-94.

18)Nazarov, O. R., & Nematov, R. A. O. (2020). FROM THE HISTORY OF UZBEKISTAN'S COOPERATION WITH UNESCO. *Bulletin of Gulistan State University*, 2020(4), 45-49.

19)Неъматов, Р. (2023). ИЛК ЎРТА АСРЛАРДА ХОРАЗМДА КЕЧГАН ЭТНОМАДАНИЙ ЖАРАЁНЛАР. *Ижтимоий-гуманитар фанларнинг долзарб муаммолари/Актуальные проблемы социально-гуманитарных наук/Actual Problems of Humanities and Social Sciences*, 3(6), 14-23.

20)Ne'matov, R. (2023). ILK O 'RTA ASRLARDA XORAZM TARIXSHUNOSLIGINING O 'ZIGA XOS JIHATLARI. *Interpretation and researches*, 1, 21.

21)Неъматов, Р. А. У. (2020). Интеллектуальное и культурное наследие узбекского народа. *Наука, образование и культура*, (4 (48)), 85-87.

22)Nematov, R. A. (2025). Early medieval ethnic processes in Khorezm oasis in archaeological and written sources. *American Journal of Philological Sciences*, 5(02), 10-16.

23)Nematov, R. (2024). REFLECTION OF THE HISTORY OF KHOREZM IN THE EARLY MIDDLE AGES IN WRITTEN SOURCES. *Решение социальных проблем в управлении и экономике*, 3(12), 72-78.

24)Неъматов, Р. А. Ў. (2024). ИЛК ЎРТА АСРЛАРДА ХОРАЗМ ТАРИХИНИНГ ЁЗМА МАНБАЛАРДА АКС ЭТИШИ. *Science and innovation*, 3(Special Issue 6), 377-382.

25) BOSIMOVICH, T., & ALISHER, A. (2022). FROM THE HISTORY OF THE ANCIENT DEFENSE WALLS. *International Journal of Intellectual Cultural Heritage*, 2(5), 61-65.

26) Назаров, О., & Абдуматов, А. (2024). ҲАДИС ИЛМИ РИВОЖИДАГИ ОЛТИН ДАБР. *Ilm-fan va ta'lim*, (3 (18)), 151, 312.

27) Yuldashevich, A. U., Akhmatkulovich, A. A., & Ugli, R. I. K. (2024). STRUGGLE FOR THE NEWLY FORMED ORENBURG-TASHKENT CARAVAN TRADE ROUTE OF THE BUKHARA EMIRATE AND THE KOKHAN KHANATE AT THE BEGINNING OF THE 19TH CENTURY. *CURRENT RESEARCH JOURNAL OF HISTORY*, 5(12), 16-21.

28) Абдуматов, А. А. (2024). АКАДЕМИК АБДУЛАҲАД МУҲАММАДЖОНОВ ИЛМИЙ МЕЪРОСИДА ТАРИХИЙ ТАФАККУР МАСАЛАСИ. *Science and innovation*, 3(Special Issue 6), 426-431.

29) Bosimovich, T. B., & Jonibek, R. (2022). FROM THE HISTORY OF EARLY MEDIEVAL POTTERY CRAFT. *World Bulletin of Social Sciences*, 16, 86-87.

30) Vildanovich, G. S., Axmatkulovich, A. A., & Xoshimjon o'g'li, R. I. (2025, May). SOTSIOLOGIK TARIXDA KO 'CHMANCHILIK FENOMENINING O 'RGANILISHI: YONDASHUVLAR, MUAMMOLAR VA BAHOLASH MEZONLARI. In *International Conference on Educational Discoveries and Humanities* (pp. 78-81).

31) Komil o'g, M. R. S. (2025, May). TURK XOQONLIGI: DASTLABKI DAVLATLILIK SHAKLLARI VA ULARNING O 'RTA OSIYO TARIXIDAGI ROLI. In *International Conference on Modern Science and Scientific Studies* (pp. 343-349).

32) Абдуматов–Исследователь, А., & Маъруфов, Ш. (2025, May). ТУРЕЦКАЯ ВНЕШНЯЯ ПОЛИТИКА В ОТНОШЕНИИ ТЮРКОЯЗЫЧНЫХ ГОСУДАРСТВ ЦЕНТРАЛЬНОЙ АЗИИ—ЧЛЕНОВ ЕАЭС (1991–2015 ГГ.). In *International Conference on Modern Science and Scientific Studies* (pp. 293-296).

33) Komil o'g, M. R. S., Axmatkulovich, A. A., & Vildanovich, G. S. (2025, May). XORAZM MA'MUN AKADEMIYASI VA BAYTUL-HIKMA OLIMLARI O 'RTASIDAGI O 'ZARO HAMKORLIK. In *International Conference on Modern Science and Scientific Studies* (pp. 305-311).

34) Axmatkulovich, A. A., & Xoshimjon o'g'li, R. I. (2025, May). MIRZACHO 'LNI O 'ZLASHTIRISH VA KO 'CHIRISH SIYOSATI: TARIXIY-TAHLILII YONDASHUV. In *International Educators Conference* (pp. 207-212).

35) Galiyev, S. (2024, September). O 'ZBEKISTONDA IMKONIYATI CHEKLANGAN BOLALAR MAXSUS TA'LIMI. In *CONFERENCE ON THE ROLE AND IMPORTANCE OF SCIENCE IN THE MODERN WORLD* (Vol. 1, No. 8, pp. 110-114).

36) Galiyev, S. (2024). O 'ZBEKISTONDA INKLYUZIV TA'LIM ASOSLARINING O 'RNATILISHI VA RIVOJLANISHI. *Journal of science-innovative research in Uzbekistan*, 2(9), 70-74.

37)Hakimova, S., & Galiyev, S. (2025). INGLIZ PARLAMENTING TARIXIY O'ZGARISHLARI. *Решение социальных проблем в управлении и экономике*, 4(4), 157-163.

38)Шадманкулова, М. М. (2018). СОЧЕТАНИЕ ЛИБЕРАЛЬНЫХ-ДЕМОКРАТИЧЕСКИХ ИДЕЙ В СОЦИАЛЬНО-ПОЛИТИЧЕСКОЙ ЖИЗНИ УЗБЕКИСТАНА. *Социосфера*, (4), 226-232.

39)Шодмонкулова, М. М. (2018). ЛИБЕРАЛИЗМ: ИСТОРИЯ И СОВРЕМЕННОСТЬ. *Наука и образование: проблемы, идеи, инновации*, (4), 26-30.

40)Шодмонкулова, М. (2025). ЛИБЕРАЛ-ДЕМОКРАТИК ҒОЯЛАРНИНГ ЯНГИ ЎЗБЕКИСТОН ТАРАҚҚИЁТ СТРАТЕГИЯСИНИ АМАЛГА ОШИРИШДАГИ ЎРНИ. *Решение социальных проблем в управлении и экономике*, 4(4), 176-181.

41)Шодмонкулова, М. (2025). ҒАРБ ЛИБЕРАЛ-ДЕМОКРАТИК ҒОЯЛАРИНИНГ ЎЗИГА ХОСЛИГИ. *Решение социальных проблем в управлении и экономике*, 4(4), 164-169.

42)Шодмонкулова, М. (2025). Либерал-Демократик Ғояларнинг Тараққиёт Стратегиясини Амалга Оширишдаги Ўрни. *Решение социальных проблем в управлении и экономике*, 4(4), 170-175.

43)Шодмонкулова, М. (2025). ЎРТА СИНФ-МУЛҚДОРЛАР СИНФИНИ ШАКЛЛАНТИРИШ. *Решение социальных проблем в управлении и экономике*, 4(4), 152-156.

44)Шодмонкулова, М. М. (2025). ЖАМИЯТ ТАРАҚҚИЁТИДА СИЁСИЙ ЛИБЕРАЛИЗМНИНГ АҲАМИЯТИ. *FORMATION OF PSYCHOLOGY AND PEDAGOGY AS INTERDISCIPLINARY SCIENCES*, 4(38), 354-357.

45)Mavlyanov, U. N. (2020). Problems of Ontology in the Heritage of Ali Safi. *International Journal of Multicultural and Multireligious Understanding*, 7(7), 540-545.

46)Мавлянов, У. Н. (2020). ПРОБЛЕМЫ ОНТОЛОГИИ И НАСЛЕДИИ АЛИ САФИ. *Вестник Российского философского общества*, (1-2), 200-209.

47)Mavlyanov, U. N. (2021). FAHRUDDIN ALI SAFI'S TEACHING ABOUT BEING. *Bulletin of Gulistan State University*, 2021(2), 61-67.

48)Mavlyanov, U. (2022). ABOUT "THE ART ACADEMY OF BAYSUNKUR". *European International Journal of Multidisciplinary Research and Management Studies*, 2(06), 133-138.

49)Мавлянов, У. Н., Райимжонов, И. Х., & Абдуалимова, З. М. (2025). ФРИДРИХ НИЦШЕ ВА МАДАНИЯТНИНГ ИРОДА АСОСИДАГИ ТАЛҚИНИ. *Современные подходы и новые исследования в современной науке*, 4(5), 91-98.

50)Мавлянов, У. Н., Райимжонов, И. Х., & Абдуалимова, З. М. (2025). СЛАВЯН ЦИВИЛИЗАЦИЯСИ ВА УНИНГ КЕЛАЖАГИ: ДАНИЛЕВСКИЙ БАШОРАТИ. *Современные подходы и новые исследования в современной науке*, 4(5), 82-90.

51)Mavlyanov, U. N. (2023). Issues of Knowledge in the Legacy of Ali Safi. *Journal of Social Sciences and Humanities Research Fundamentals*, 3(07), 41-43.

52)Мавлянов, У. (2025). АЛЛОМАГА НАВОЙИ ТАЪРИФИ. *Теоретические аспекты становления педагогических наук*, 4(7), 142-146.

53)Мавлянов, У. Н., & Тангирбердиев, Ш. (2025). АЛИ САФИЙ ҲАЁТИ ВА МЕРОСИ ҲАҚИДА. *Решение социальных проблем в управлении и экономике*, 4(4), 78-84.

54)Мавлянов, У. Н. (2025). АЛЛОМАНИНГ МЕРОСИДА БОРЛИҚ ВА БИЛИШ МАСАЛАЛАРИНИНГ ҚЎЙИЛИШИ. *Решение социальных проблем в управлении и экономике*, 4(4), 73-77.

55)Мавлянов, У. Н. (2025). БУЮК СИЙМОЛАР БЕШИГИ. *Решение социальных проблем в управлении и экономике*, 4(4), 68-72.

56)Исроилов, М. Я. (2019). Образование и его развитие в Узбекистане. *Academy*, (5 (44)), 48-49.

57)Исроилов, М. Я. (2015). Влияние использования Интернет-ресурсов на повышение эффективности обучения истории. *Наука, техника и образование*, (5 (11)), 147-148.

58)Исроилов, М. (2024). УЧИНЧИ РЕНЕССАНС: ТАРИХИЙ ПОЙДЕВОР ВА ИСТИҚБОЛ. *Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences*, 4(26), 419-423.

59)Исроилов, М. Я. (2016). РОЛЬ РАЗЛИЧНЫХ ТРАДИЦИЙ, ОБРЯДОВ И ЦЕРЕМОНИЙ, СВЯЗАННЫХ С ПОЛОМ И ВОЗРАСТОМ, В СОЦИАЛЬНОЙ ЖИЗНИ И ЭТНОГРАФИИ УЗБЕКОВ. In *Люди, культуры, пространство: социокультурная динамика мира Евразии* (pp. 231-235).